

HÜLPHERS, ABRAHAM ABRAHAMSSON
HÄGGSTRÖM, NILS

**Vad Abraham Hülphers berättar om 1700-
talets Umeå, som han själv besökte år 1758 /
I sammandrag med ett par anmärkningar av
Nils Häggström**

Umeå : Roséns
1910

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!



Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken. EOD erbjuder åtkomst till digitaliserade dokument enbart för personlig, icke-kommersiell användning. För annan användning vänligen kontakta biblioteket.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.
Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu>

UMEÅ
HÜLPHERS

Umeå
VÄSTERBOTTEN

Vad Abraham Hülphers
berättar om 1700-talets
Umeå som han själv
besökte år 1758.

I sammandrag med ett par anmärkningar
av Nils Haggström.



Umeå 1910.
Gustav Roséns Tryckeri.





År 1797 utkom en bok, vars långa namn var: "Samlingar till en Beskrifning öfwer Norrland Femte Samlingen II Bandet om Westerbottens Städer af Abrah. Ahrs-son Hülphers".

Författare och utgivare var den åldrige handlanden och rådmannen i Västerås Abraham Hülphers, som i sina unga år, öfver en mansålder förut, eller år 1758 besökt det dåtida Västerbottens fyra städer, av vilka Umeå var en.

Hülphers var en självlärd man, vilket är så mycket vackrare, som han redan vid 14 års ålder fick sluta sin skolgång för att biträda sin fader i hans handel och fem år senare blev delägare i den och allt sedan var upptagen av den växande affärens drift. Efter en resa till Dalarna och efter sin norrländska resa använde han sina små lediga stunder till utarbetandet av sina norrländska samlingar, av vilka den nämnda blev den sista. Hülphers hann utgiva, ty året därpå fanns den präktige mannen ej längre bland de levande, och hans Lappsbeskrifning ligger ännu otryckt.

Hans arbete medförde utom tidsförlust

även pänningeförlust, men: "Annan belöning sökes icke" — — än — — "at få fögnas af gunstigt och mildt omdöme". Och då detta visade sig i begäran efter nya delar av värkets, kände Hülphers sig "oroad af förebräelse, at onödigtwis hafva sökt och erhållit Gynnares och Wänners biträde".

Härmed hängde det så ihop, att Hülphers sänt sina handskrifter omkring till granskning till alla, som kunde lämna upplysningar, från landshövdingen till studenten. Men hans förebräelse var onödig, ty flera av hans granskande vänner och gynnare hade sölat med att återställa handskrifterna till stort besvär för Hülphers. En vinst hade han dock av granskningen och sitt eget omsorgsfulla arbete, och det var, att hans beskrivningar till det mästa äro trovärdiga och tillförlitliga.

En eller annan otrolig historia om gamla tiders storhet kom med, men det är ursäktligt i en tid då Olov Rudbeck ännu ej var glömd, mannen som med sitt snilles alla krafter sökte ge Sverge en storslagen forntid.

En eller annan tvivelaktig uppgift om naturföreteelser smög sig in, men det är förlätligt i en tid, då Karl von Linné just var

5
i färd med att koxa in i stenarnas, blom-
mornas och djurens riken.

* * *

De birkarlar eller som de senare kallades
landsköpmän, som sedan urminnes tider
drivit handel i Västerbotten och tillika in-
till Gustav Vasas regemente uppburit skat-
ten av lapparna, tvingades på 1600-talet att
flytta samman på några få orter och grunda
städer.

En av dessa orter, belägen vid Umeälven
ej långt från Ume (lands-) kyrka, var San-
da hemman, som stad kallad Umeå.

Landsköpmännen hade länge stretat mot.
Redan Johan III utfärdade upprepade be-
fallningar till sina fogdar om en stads an-
läggning. Så skriver han 1583: "Må du
weta, at våre Undersätare, menige Man i
Westerbotten, hafwe haft deras bud här
hos oss och begärt bliwe frie och förskona-
de med den Köpstad, som wi wela där op-
bygd; så aldenstund Wi ingeledes wele til-
städja, at Landsköp skall efter denna dag
blifwa drifwit där i Landet, utan den där
handle och segle wele, Han skall bo i en
Stad och blifwe Borgare och Bonden bruke
åkren". Två år senare skriver kungen e-
mellertid till fogden: "Må du weta, at Wå-

re Undersåter, Köpmännen i Uma i din Befallning, hafwe warit här hos Oss och ännu på nytt ödmjukel. befrågade sig, om de Köpstäder, som Wi wele hafwa där i landet upbygde, så förundre Oss icke litet, hwarföre de ännu fråga därefter, aldenstund Wi så ofta tilförene hafwa lätit därom skrifwa och gifwit Wår wilja tillkänna. Och efter Wi icke tänkte forandre Wår mening utan däruti i Westerbotten skola twenne Köpstäder blifwa bygde den ena endeligen uti Uma sockn”.

Först 1622 blev det allvar med Umeå stads grundläggande, och det nya samhället försågs med jord och handelsprivilegier efter tidens sed. Dessa utvidgades och fullständigades under drottning Kristinas regering år 1646. Handelsprivilegierna voro av två slag: rätt att handla med viss landsbygd och rätt att handla med vissa städer.

Lanthehandelsprivilegierna gåvo Umeå borgare ensamrätt att handla med inbyggarna i Umeå, Bygdeå och Lövängers socknar och Lycksele lappmark, och sedermera jämte Härnösand rätt att handla med Nordmalings socken och Åsele lappmark. I Burträsk påstodo sig både Umeå och Piteå borgare hava ensamrätt, beroende på att näm-

7

da socken vid 1600-talets början utbrutits ur både Umeå, Bygdeå, Lövängers och Skellefteå socknar, vilken sistnämnda hörde till Piteå handelsområde. Slutet på tvisten blev, att alla Västerbottens städer fingo handelsrätt över hela länet. Denna rätt använde Umeå borgerskap till att öppna handel med Skellefteå socken.

Rätten att handla med andra städer växade under tidernas gång, men var i det hela tämligen inskränkt till år 1765. Men detta år upphävdes äntligen det s. k. bottniska handelstvånget, enligt vilket städerna vid Bottenhavet endast fingo handla inbördes och med Stockholm och Åbo, och städerna fingo nu rätt att handla med alla svenska städer och utlandet. Man ansåg det emellertid för onödigt och kostsamt att giva Umeå, Piteå och Luleå egna tullkamrar för den utländska handeln utan upprättade en gemensam i Ratan. Ratans hamn var lättillgänglig och anlöptes redan förut vid mörker av de fartyg, som skulle genom sundet mellan fastlandet och Holmön, fast sedan 1760 en fyr fanns. För Umeå låg Ratan emellertid olägligt till, och staden fick därför snart egen stapelrätt med tullstation först på Bredskäret, sedan både där och i staden.

Avsikten med alla dessa privilegier, som ingrepo så skarpt i människornas handelsfrihet, var icke att gynna vissa orter eller klasser i ett eller annat avseende utan att framtvunga en arbets- och yrkesfördelning, som icke ville komma av sig själv. I Johan III:s brev till sin fogde: — "den där handle och segle wele, Han skall bo i en Stad och bliwe Borgare och Bonden bruke åkren" — ha vi svaret på en fråga, som osökt framställer sig i våra dagar: "Vartill tjänade allt detta tvång?"

Meningen var att först och främst bilda ett yrkeskunnigt borgerskap och sedan att skapa ett dugligt storhandelsstånd i Stockholm och en del andra städer, allt i överensstämmelse med ordspråket: "När var och en sin syssla sköter så går oss väl evad oss möter".

Då den salomoniska domen i tvisten mellan Umeå och Piteå fälldes och det bottniska handelstvånget upphävdes, betyder detta att nya åsikter göra sig gällande som mera överensstämma med vår tids. Tvånget hade tjänt ut sin tid och konkurrensens regemente begynte. Om ett tegelbruk i Skellefteå socken anmärkte, enligt Hülphers uppgift, dåvarande prosten därstädes, doktor Högström, i full överensstämmelse med

en nyare tids uppfattning, att det visade
 "hur fritt anlagde näringar kunna genom
 blotta tävlan bibehållas utan minsta tvång".

*

* * *

Umeå borgares handel med kringligganle
 landsbygd avsåg försäljning av säd, jern-
 och manufakturvaror, specerier och tobak,
 och manufakturvaror, specerier och tobak,
 som allmogen hade behov av, och uppköp av
 smör, bräder, tjära, skinn, fågel, fisk,
 humle, fnöske och en del slöjdvaror, som
 allmogen framställde till avsalu.

Alla varor som infördes från landsbygden
 skulle gå genom någon av de fyra lanttuilar
 som funnos och vid vilka 8 tjänstemän vore
 anställda för varornas uppskrifning och för-
 tullning. Ur tullräkenskaperna kan man
 därför se vad bönderna sålde. Ett utdrag
 ur 1780 års räkenskaper ser ut så här:

"Bräder enkl. Tolft 14,945, d:o dubl.
 tolft 1,016, Bäfwerskin st. 80, Björnhudar
 st. 16, Fisk, Salt T:or 33, Fisk, Torr Lissp.
 640, Gråwerk, tim. 183, Getskin, st. 2,181,
 Humla, Lissp. 88, Kött, Salt t:or 45, Lax,
 Salt, T:or 22, Lappskor p. 562, Mårdskin
 st. 37, Ost, Lissp. 67, Renshud, st. 1,945,
 Räfskin, st. 125, Smör, Lissp. 6,485, Strö-

ming, Tor 406, Sälskin, st. 9, Taljor, st. 1,609, Talg, Lissp. 324, Tjära, Läst 378, Utom andra persedlar til et ringa quantum''.

Handeln idkades huvudsakligen å marknader. Dessa höllos i Åsele och Lycksele vintertiden, då varorna upp- och nedforslades efter ren. Körväg fans endast till Degerfors kapell. I kustlandet höllos marknader vinter, vår och höst vid kyrkorna utom höstmarknaderna i Bygdeå och Lövnånger som för större bekvämlighets skull höllos vid Ratan, Gumboda och Kallviken, till vilka borgarna seglade. I Skellefteå höllo handlandena nederlag av varor, så att man kunde erhålla det nödvändigaste även mellan marknaderna utan att skicka till staden, vilket annorstädes var nödvändigt.

I själva staden hölls en obetydlig marknad i september månad, som av allmogen kallades utlagshälgen, emedan utlagorna eller skatterna då erlades. Annars var rörelsen i staden ringa om ock Umö sockenbor brukade besöka staden på lördagarna. År 1758 fans ingen öppen bod oftare än köpare anmälde sig i husen, men 1700-talwts slut funnos nio öppna bodar'', säger Hülphers. Omkring 25 handlande funnos vid 1700-talwts slut.

Handeln var verklig handel med användning av pengar, ej byte mellan varor, fast sådant förståeligt nog förekom. Kontantaffärer voro särskilt vanliga i Lappmarken, Burträsk och Skellefteå. På andra orter mottogo köpmännen vanligen böndernas varor utan att priset bestämdes. Detta skedde först sedan köpmannen sålt varorna i Stockholm eller annorstädes, då affären uppgjordes på nästa marknad.

Den vunna stapelfriheten synes man haft för små krafter att göra sig använd av. Visserligen lastade man ett och annat fartyg och sände det på utrikes ort, men de flesta gingo fortfarande på Stockholm eller på sin höjd på någon annan mellansvensk hamn. Fartygen gjorde två till tre resor till Stockholm under sommaren, och sedan var godsamfärdseln slut, tills man började skicka Umeå men ej det yngre Robertsfors. fågel vintertid efter häst ända ned till Stockholm.

Fartyg om 60—70 lästers storlek kunde med full last lägga till vid borgarnas bryggor och sjöbodas. Storån, eller östra grenen av älven vid Ön, hade förr varit segelbar, men på Hülphers tid gick segelleden efter Lillån, och måste farleden alltjämt omprickas på grund av sandens flyttningar under

vårfloderna. I maj månads slut öppnades sjöfarten, men det kunde också dröja långt in i juni månad.

Om ej det botteniska handelstvängets upphävande ledde till så stort uppsving i den gamla handeln medförde det ett annat gott. Skeppsbyggeriet uppblomstrade. Då man byggt ett fartyg lastade man det, sände det till in- eller utlänsk hamn och sålde det där. Detta visade sig synnerligen inkomstbringande under de stora sjökrig som rasade i samband med Amerikas lösslitande från England, då många fartyg förstördes. Sålunda bygdes under åren 1777—88 59 skepp, av vilka de flesta såldes. 1787 ägde Umeå borgerskap 18 skepp mot 5 år 1758.

Ett skeppsvarv hade legat vid kyrkan, men flyttats för eldfarans skull till Teg. På flera andra ställen inom stadens verkliga handelsområde bygdes fartyg, varvid bönderna till borgerskapets förargelse uppträdde som medtävlare.

Inom samma handelsområde funnos utom skeppsvarven en del andra industriella anläggningar såsom Strömbäcks glasbruk, Hörnefors och Robertsfors järnbruk, flera mindre finbladiga sågverk och Grisbacka kvarn.

Strömbäcks kvarn hörde till staden i rätts-

ligt och kyrkligt avseende fast det låg 2—3 mil därifrån. Bruket gick emellertid si och så trots stora statsunderstöd efter tidens sed. Enligt Hülphers pratade man i Umeå om att en av de ständigt växlande ägarna uppvisat tyskt glas såsom Strömbäcksglas för att få ett statsunderstöd på 4,000 riksdaler, varefter han rymt. Vid bruket tillverkades dock emellanåt fönsterglas o. halv-kristallglas, varav det mästa gick till Stockholm.

Hörnefors bruks tillverkning såldes över

Inom staden funnos ett par obetydliga manufakturverk, en sämskskinnsstamp för hudberedning och ett oljefärgstryckeri. Även ett beckbruk vid Öberget och ett tegelbruk nämnas. En kortare tid fanns även ett kronobrännvinsbränneri, men sedan det brunnit två gånger nedlades det.

Manufakturindustrien var den tidens skötebarn. Den skiljer sig från hantvärdet i flera avseenden. Den sysselsätter flera arbetare, mellan vilka arbetet fördelats så att var och en får sin särskilda uppgift. Den använder änkl maskiner, särskilt kraftmaskiner, vari den är föregångare till vår nutida fabriksindustri. Den arbetar slutligen på lager.

Hantvärket hade länge varit obetydligt. Detta berodde dels på att många gjorde sina beställningar i Stockholm, dels på att hantvärkare trots allt funnos på landet. De stora avstånden gjorde ett strängt upprätthållande av stadshantvärkarnas ensamrätt om möjligt. År 1758 funnos endast 11 hantvärksmästare i staden, men sedan gick antalet vid århundradets slut upp till 40 av "de mäst nödige professioner". Bland dessa mäst nödige fans nålmakaren. Man fick säkert vara mera rädd om nålarna än i våra dagar. Endast skrädarna bildade ämbetskrå för tillvaratagande av yrkets inträsen och medlemmarnas övervakande. Hattmakare, som ega tillfälle at i orten få Bäfwer och Harskinn, förfärdiga goda fina Hattar til afsalu på Stockholm. Smeder och Repslagare skola och här funnit sig bättre, sedan Skeppsbyggnaden blef ökad", skriver Hülphers. Eljest klagade hantvärkarna öfver intrång i näringen och idkade ofta fiske som binäring.

Fiske som huvudnäring idkades av fiskerskapet, 16 man starkt. Fångsten byttes i Finland mot säd, som såldes med vinst i Umeå. Den rökta laxen, särskilt från Klabböle, hade gott rykte.

Handlande, hantvärkare och fiskare voro

de egentliga stadsborna, de burskapsägande. Men dessutom funnos en del statens eller stadens ämbetsmän inom "staqvetet" eller stadens tullgräns.

Länstyrelsen fanns vid 1700-talets mitt ej i staden utan var förlagd till Backen eller Umeå landskyrka. Landshövdingen bodde å Grans kungsladugård o. de övriga tjänstemännen i närheten därav. Men längre fram hyrdes lokaler i staden.

Kyrkoherde var kyrkoherden i landsförsamlingen, men staden hade egen komminister med bostad i staden och två gården att bruka. En skola med två lärare, två klasser och 40—50 lärjungar fanns i staden.

Strax utanför västra tullen låg länslasarettet och hospitalet, uppfört 1784. Det bestod av ett trähus med åtta rum och kök å nedre och två å övre botten. Under åtta år vårdades där 310 personer, "av vilka 235 utgått friska och förbättrade". Provinsialläkaren, den ene av de två som funnos på hela sträckan mellan Umeå och Torneå bodde i staden jämte lantfältskären. Apotek fanns och i en källa i älvsbacken inom staden drack man hälsa. Koppypningen hade börjat 1763 och sedan fortsatts så att år 1788 ympades 18 barn.

Stadens egna tjänstemän voro borgmästa-

ren, fyra rådmän, notarie, kassör, stadstjänaren, tionderäknaren, lotsen, barnmorskan, brandmästaren och fyra brandvakter, av vilka en del voro förtroendemän och en del väl hade ett yrke därjämte.

Meningen med städernas anläggande hade ju varit, att "den där handle och segle vele blive borgare och bonden bruke åkern", men man ville icke och kunde icke håller så strängt upprätthålla detta bud. Staden fick jord av allehanda slag, för att borgarna själva skulle kunna framställa sina nödvändigaste jordbruksalster, och tjänstemännen hade nyttjanderätt till jord som avlöning. Sålunda ingick i landshövdingens lön nyttjanderätt till Grans kungsladugård, ett hemman på Teg, en fäbod i Yttervik och ett skär, Fjäderägg på Holmön, och slutligen till en gärda öster om kyrkan, där ett residens stått som ryssen bränt. Om landshövdingen själv brukade jorden nämner ej Hülphers, men andra tjänstemän voro duktiga jordbrukare. Så började en kollega vid skolan odlingen av Långmyran norr om staden. Omkring 200 nötkreatur och 50 hästar underhölls i staden, men en del foder köptes, vilket mot 1700-talets slut betaltes med omkring 3 riksdaler skrindan om 30 lispund. Även säd synes ha odlats, vilket framgår av

yttrandet om badstugornas användning icke för bad utan för sädestorkning.

En sysselsättning som ligger stadsbor närmare än jordbruk är trädgårdsskötsel. Där om skriver Hülphers: "Trädgårdar hafwa länge saknats i denna orten; i senare tider äro dock flera försök därtill gjorde. På sistlidne 12 år hafwa många Kryddgårdar inom staden blifwit anlagde, lika så i negden. Prov. Med. Doctor Naezén har i synnerhet bemödat sig at befordra dylika inrättningar, och med eget exempel anmanat andre därtill. Fruckträd wilja dock icke fort, men flere nyttige Hushålls- och Köksväxter, som förut måste hämtas ifrån Södre orter hafwa efter hand här blifwit vane vid klimatet och trifwas wäl; Dock hämtas ännu lök och pepparrot ifrån Stockholm. Åtekillige Trädgårdsblomster träffas nu, som förut tycktes ej kunna växa".

*

* *

Stora voro icke den tidens städer i jämförelse med nutidens, som växt så hastigt genom tillströmning av folk, som lämnar jordbruket för att vinna lycka och framgång vid industrien.

Umeå hade 1749 691 invånare, 1751 705, 1760 694, 1766 839, 1769 736, 1773 716,

1780 805, 1785 887 och 1795 921. Ökningen är ju för hela tiden ej så liten, men den hade varit ojämn och emellanåt avbrutits av minskning. Detta berodde dels på den tidens sjukvård dels på industriella inrättningars an- och nedläggande. Åren 1756—65, således 10 år, föddes 238 och dogo 235 personer, vadan överskottet blir endast tre personer, medan det andra gånger kunde vara 10 på ett år. Troligen är det smittosamma sjukdomars tillfälliga härjningar, inför vilka man stod maktlös, som vållat minskning vissa år. Tillkomsten av kronobränneriet ökade hastigt befolkningsantalet genom inflyttning av dess tjänstemän och arbetare, men det nedlades snart och personalen avflyttade. Strömbäcks glasbruks läggande under staden höjde likaledes hastigt befolkningsciffran, utan att mycket invärka på livet och rörelsen i staden.

Staden upptog lätt förstäeligt ett mindre område än det nutida Umeå med dess 5—6,000 inbyggare. Visserligen voro husen envänings och sålunda icke så rymliga som de nutida, men i stället var såsom Hülphers säger: "Gatorna äfvensom gränderna" — "nog smala och Tomterne inskränkte, så at husen stå nästan förtätt intill hvarandra". Staden var regelbundet anlagd med

långgator, jämlöpande med älven, Sjö-, Stor-, Mellan- och Övre gatan samt Badstugugatan, som ej var "widare bebyggd än at Badstugor stå här och där på ena sidan och gårdstomters plank eller gärdesgårdar på den andra, hwarigenom Staden hotas med eldswådor, som ofta upkommit i Badstugorne wid sädens torkning", såsom Hülphers skriver. Tvärgränderna voro nio och torgen 2 eller 3, Stor-, Kyrko- och Packartorget, det sista egentligen ett obebyggt kvarter.

År 1758 då Hülphers reste fanns ingen stenläggning, och "för kostnadens skull, brist på kullersten samt någon i orten kunnig stenläggare" hade man 1781 ej kunnat stenlägga mer än Storgatan och kanterna av Stortorget.

"Byggnaderne äro alla af träd: Boningshusen merändels af en våning; dock hafwa i senare år flere af dem blifwit försedde med öfverrum och större fönster. Efter ortens bruk äro de mästadels täckte med näfwer och takwed, men ock några af de större husen med brådtak til mer prydnad än förmodad nytta såsom utstälte för läck". Det var på grund av torvbrist till taktäckning som stadens bebyggare fingo använda näver och

bräder. Som färg på ytterväggarna användes gulockra, som fanns i trakten och ansågs bättre än rödfärg.

De förnämsta husen voro kyrkan, rådhuset och kronomagasinet.

Kyrkan var uppförd av trä i korsform med ett torn över korspunkten. Den var inuti ljus, sedan fönster insatts, hade ett litet orgvärk och vacker skrud. Taket var välvt och liksom de brädfodrade väggarna vitstruket. Altartavlan föreställde nattvardens instiftelse, och utom den funnos tavlor framställande korsfästelsen, Josefs flykt och himmelfärden. Klockstapeln stod i S. V. hörnet av kyrkogården, som var fyrkantig och omgiven av bogårdsmur med bräder och nyligen prydd med lövträd.

Rådhuset låg vid Stortorget och bestod av ett tvåvånings trähus, brädfodrat och spåntäckt med ett litet klocktorn med urverk på taket. I rådhuset inrymdes utom rättens rum med ett porträtt av drottning Kristina, källare eller hotell, arrest, gäldstuga, i vilken försumliga gäldenärer inbuerades tills de betalt, och slutligen skolan.

Kronomagasinet stod utom östra tullen på samma tomt som de brunna brännerierna och uppfördes 1791 av sten och "giwer nu et wackert utseende".

Denna stad torde till gator, gränder och torg, enskilda och allmänna byggnader ha motsvarat kärnan av den stad som brann år 1888. Den torde ha sträckt sig till och med nuvarande kyrkan i öster, till och med det gamla kvarter, som branden 1888 skonade, i väster och till och med brandgatan mellan Kungs- och Skolgatorna.

*

* * *

”Om stadens Styrelse och Aflöning m. m. må nämnas”, skriver Hülphers, at här i från början varit 1 Borgmästare och 4 Rådmän. Aflöningen såsom annorstädes efter tiderna föränderlig besteg enligt 1778 års stat till 184 R:dr 21 skill., hwarefter Borgmästaren njuter 50 R:dr, 4 Rådmän hwardera 5 R:dr, Notarien efter skedd påökning 20 R:dr, Casseuren 16 $\frac{2}{3}$ R:dr, tils vidare afgörande och Kungl. Maj:t fastställande. Stadens inkomster äro räntor af doner.hemman, Wretpängar eller Åkerskatt, Voterings- eller Taxeringsören m. m. som gå ungefär til 250 R:dr, oberäknade 20 R:dr 24 skill. Källarfrihet.”

En branddirektion bestående av två ståndspersoner, 2 handlande, 2 hantvärkare och 1 fiskare handhade brandväsendet. Två sprutor, en stadens och en kronomaga-

sinets, funnos jämte "6 stora kärl på hjul, fyllda med Victriolvatten på särskilda ställen i Staden, at tilgå wid förefallande wädellig händelse".

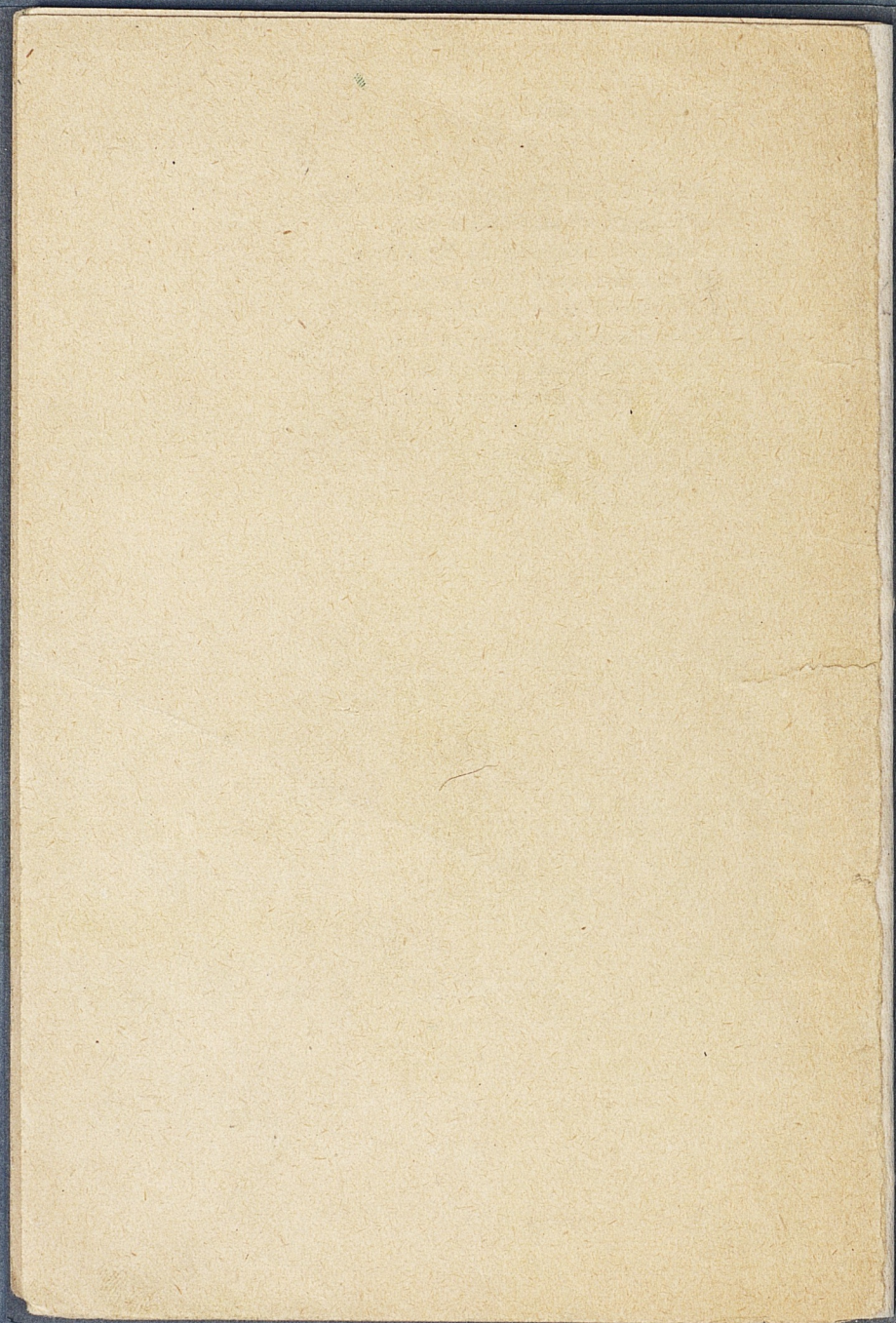
Nödlidande och fattige underhölls utav sammanskott o frivilliga gåvor vid flera tillfällen "särdeles wid Begräfningar, Bröllop och Barndop; Igenom fattig-bössor på Fartygen insamlas ock årl. för samma behof 20 til 30 R:dr; eljes har Staden icke något enskilt Fattighus". Dessutom fanns en fond skänkt av handelsman Hans Öhman i Stockholm till fattigas understöd.

Sedan ryssarna flera gånger under den stora ofreden vid 1700-talets början bränt och plundrat staden uppskrämdes borgerskapet under kriget med Ryssland 1741—43 så att man upprättade "2 särskildte Corpser inom borgerskapet til Häst och Fot, som paraderade wid högtidliga tillfällen". Men under kriget 1788—90 fann man dessa kårer odugliga, så att man uppställde "en Infanterie-Corps inöfwad och enrollerad af 60 man som bibehålles til Stadens heder".

Detta är sammanfattningen av Hülphers beskrivning över Umeå stad. Den kan endast ge en föreställning om hans värk, om vilket en samtida västerbottning med rätt skrev:

”Om då min Födslobygd beskrifwes
Af Er på et så värdigt sätt,
Min hela acktning åt Er gifwes,
I endast njuten Eder rätt.
Alt röjer här en skicklig hand;
Och det blir alltid Er en ära,
At kunna Edra Landsmän lära
Rätt känna deras eget Land”.





www.books2ebooks.eu